

«Технології в галузях тваринництва»

Лекція № 2

Тема: Утримання та годівля ВРХ

1. Структура стада.
2. Методи та системи утримання ВРХ
3. Особливості складання раціонів та годівлі ВРХ

ДЗ: Бусенко ст.

1. Структура стада

Молочна продуктивність корови характеризується кількістю і якістю молока, яке вона виділяє за лактацію. Молоко корови містить у середньому 12,5% сухої речовини, 3,8 — жиру, 3,3 — білка, 4,8 — молочного цукру і 1 % мікро- і макроелементів, ферменти, гормони, пігменти, жир- та водорозчинні вітаміни. Ці біологічно активні речовини відіграють важливу роль в обміні речовин та необхідні для нормальної життєдіяльності будь-якого організму, особливо необхідні дітям. Основні компоненти молока — жир, білок, лактоза — засвоюються організмом людини на 95—98%.

Рівень продуктивності корів, склад, смакові та технологічні властивості молока змінюються під впливом таких факторів, як період лактації, порода, вік, годівля, утримання, сезон року і клімат, техніка і кратність доїння, стан тварин та ін.

Лактацію тварин умовно можна поділити на три періоди: 1) молозивний (5—10 днів); 2) секретії нормального молока (близько 280 днів); 3) перед запуском (10—15 днів). Найбільші зміни в якості молока спостерігаються на початку і в кінці лактації.

Молозиво (колострум) — це секрет, який молочна залоза виділяє в перші дні після отелення. 3—5 днів воно інтенсивно-жовте через наявність значної кількості каротину, має зернисту, в'язку консистенцію та солонуватий присмак. Сухої речовини в ньому міститься від 25 до 33%, білків до 15, глобулінів та альбумінів 4, казеїну 2—4, мінеральних речовин 1—1,3%. Молозиво сприяє звільненню кишечника від першородного калу (меконію); глобуліни і антитоксини, що є в ньому, створюють несприйнятливості новонародженого організму до інфекційних хвороб. У молозиві багато жиророзчинних вітамінів і ферментів, які беруть активну участь у травленні. Кислотність молозива досягає 40—60°Т, а густина 40—50°А.

Змішувати молозиво з нормальним молоком не слід, бо це різко погіршує технологічні властивості останнього; знижує клас, сорт.

Нормальне молоко на 2—3-му місяці лактації характеризується мінімальним вмістом жиру і білка, а потім спостерігається їх збільшення.

У стародійному молоці (за 10—15 днів перед запуском) помітно збільшується вміст жиру, білка, мінеральних речовин. Кислотність різко знижується — до 5—7°Т. Таке молоко непридатне для виготовлення масла, молочних консервів і сирів. Молоко в цей період краще згодовувати тваринам.

Відтворення стада великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах здійснюють переважно за рахунок вирощування власного ремонтного молодняку. Процес відтворення має забезпечувати необхідну кількість поголів'я, його структуру і продуктивність відповідно до обсягу виробництва продукції на перспективу та спеціалізації галузі, поліпшення племінних якостей тварин.

Процес відтворення стада слід пов'язувати із заходами щодо поліпшення використання маточного поголів'я, ліквідації яловості корів, збільшення приплоду. Для своєчасного поновлення стада, заміни вибракуваного поголів'я в господарстві виділяють групу ремонтного молодняку. Її формують з телят від племінних корів. За розміром ця група в 1,5—2 рази більша за поголів'я корів, яке підлягає вибракуванню. Це дає змогу відібрати для парування найбільш розвинений молодняк з добрими ознаками майбутньої корови. Решту тварин з групи ремонтного молодняку відгодовують на м'ясо.

Особливо важливим є комплектування стада основного поголів'я в умовах індустріалізації галузі. Молоде поголів'я має бути придатним для машинного доїння і годівлі, стійким проти захворювань і стресів, здатним до відтворення тощо.

Структура стада- це відсоткове співвідношення статеві-вікових груп у господарстві

На структуру стада впливають напрям галузі, вік реалізації молодняку, темпи росту поголів'я, строки отримання приплоду та інші фактори. Визначають структуру стада великої рогатої худоби, як правило, на початок або кінець року, оскільки між цими періодами відбуваються постійні зміни в

поголів'я.

Розрізняють фактичну і організаційну структуру стада.

Фактична структура відображує дійсний стан поголів'я на певний період.

Організаційна структура стада повинна відповідати програмі перспективного розвитку галузі, досягненню передбачених програмою показників щодо кількості тварин, їх продуктивності тощо. Структура стада великої рогатої худоби відображує спеціалізацію галузі. Наприклад, у молочному скотарстві частка корів становить понад 55%, у молочно-м'ясному — від 45–55%, м'ясо-молочному — 35–45%, у м'ясному — до 35%. Частка корів у стаді залежить від строків реалізації молодняку. Наприклад, у стаді молочного напрямку ефективною є реалізація всього молодняку в ранньому віці — після 20-денного (молозивного) періоду.

У господарствах приміських зон при молочному напрямку скотарства доцільно мати таку структуру стада великої рогатої худоби (в % до загального поголів'я): корови — 60, нетелі — 9, молодняк старше року — 11, телята до року — 20. Така структура стада забезпечує щорічну реалізацію (на 100 голів стада) 49–50 голів худоби, в тому числі на м'ясо — 9–10, на плем'я — 20, телят у віці 4–6 міс. на дорощуванні — 20 голів.

Вирізняють групи:

- бики-плідники;
- корови; - нетелі;
- телиці старше 1р - телиці до 1р;
- бички старше одного года; - бички до года.

У результаті отримання приплоду, перекладу тварин із однієї групи в іншу, вибраковки і введення худоби на забій, співвідношення статевих і вікових груп тварин за отарі змінюється. Структура стада визначається початку року з урахуванням напрямки господарства, його призначення і природних особливостей зони розведення. Від прийнятої структури стада залежать темпи відтворення поголів'я, і навіть кількість одержуваної продукції.

Норматив вибракування тварин основного поголів'я залежить від строку їх використання. При його визначенні враховують рівень продуктивності тварин, здатність до відтворення, машинного доїння, інтенсивність їх використання. Процент вибракування при цьому становить 15–25%. На практиці за звичай прагнуть подовжити термін використання основного поголів'я і мають рацію, оскільки вирощування ремонтного молодняку, нетелей пов'язане з великими витратами.

Подовженню терміну використання основного поголів'я сприяють:

- годівля тварин на основі повноцінних, збалансованих за поживними речовинами раціонів;
- ретельний догляд за тваринами, чітке дотримання розпорядку;
- проведення у визначені строки профілактичних зооветеринарних заходів для запобігання захворюванню тварин;
- застосування раціональних форм організації утримання поголів'я, виконання виробничих процесів;

створенням нових і поліпшенням існуючих порід тварин, пристосованих до певних умов утримання і використання.

При вирішенні питання відтворення поголів'я основного стада необхідно прийняти рішення щодо найбільш раціональної системи отримання приплоду. Залежно від місця розташування господарства у скотарстві застосовують такі дві системи одержання приплоду: 1) рівномірного розселення корів протягом року; 2) циклічну (сезонну).

У більш віддалених господарствах доцільно впроваджувати циклічну (сезонну) систему одержання приплоду у ранньо-весняні місяці. Це дає змогу протягом пасовищного періоду (з 20 травня по 20 жовтня) отримувати більшу кількість продукції при значно менших затратах праці і сумарних витратах. Поголів'я при цьому утримують у літніх таборах, а випасають на природних або штучних пасовищах. Витрати по статтях "Корми" і "Транспортні роботи" значно зменшуються.

У таких господарствах, як правило, організують переробку продукції, а молочні відвійки використовують для годівлі інших тварин (свиней)

Методи та системи утримання ВРХ

Від методу утримання худоби значною мірою залежить отримання від неї максимальної продуктивності як молочної, так і м'ясної. В українському скотарстві найбільш поширеними системами утримання тварин до цього часу були круглорічне стійлове та стійлово-пасовищне. На сучасному етапі свого розвитку скотарство як раз поступово знову нарощує свої масштаби

виробництва, тож відродження галузі, реконструкція, перебудова та створення нових тваринницьких комплексів набуває особливого значення.

Якій системі утримання надати перевагу - важливе питання для керівників тваринницьких господарств. Загалом і в Україні, і за її межами в молочному скотарстві переважно зустрічається два способи утримання поголів'я: прив'язне та безприв'язне. Кожен із цих методів має як свої переваги, так і недоліки.

Прив'язне утримання молочної худоби до недавнього часу було основною системою у скотарстві. Перевагою цього методу порівняно з безприв'язним є те, що за кожною визначеною групою тварин закріплюється певний обслуговуючий персонал. Такий індивідуальний підхід дозволяє отримувати від корів вищу на 12-20% продуктивність, а також подовжувати строк їхнього господарчого використання на 2-3 лактації при оптимальній організації праці. Додатково полегшується спостереження за коровами, тож виявлення травмувань і поява захворювань реєструється швидше.

Для організації прив'язного утримання доцільно використовувати дво- та чотирирядні корівники з відповідним наповненням їх по 100 та 200 голів ВРХ, при розташуванні в одному рядку не більш як 50 тварин. При прив'язному утриманні корови переважно видоюються із використанням молокопроводу та переносних доїльних апаратів безпосередньо на місці їхнього утримання, або ж за відсутності механізації - вручну. Для роздачі комбікормів застосовують кормороздавачі, для видалення гною - скребкові транспортери. З метою полегшення прибирання підлоги під тваринами з-під гною, її роблять зі схилом у 1-2° у бік гнойового проходу, а в якості матеріалу для підлоги використовують керамзит, бетон, асфальт тощо. Підстилка - солома чи тирса.

Зоогігієнічні вимоги у корівнику з прив'язним утриманням наступні: взимку температура повітря там не повинна падати нижче 10°C, відносна вологість повітря має утримуватися у межах 75%, а вміст таких шкідливих газів як вуглекислоти та аміаку не повинні перевищувати 0,25% та 0,2 мг/л відповідно. Важливо пам'ятати, що при прив'язному утриманні корови зазвичай страждають на гіподинамію - недостатність руху. Тож для профілактики негативних впливів прив'язного утримання тваринам необхідно організувати двічі на добу прогулянки. Це сприяє укріпленню здоров'я поголів'я, а також є необхідним для нормальної роботи системи органів відтворення. При цьому вигульні двори можна облаштовувати вздовж стін корівника або розташувати їх подалі, поєднавши з літнім табором. На вигульному дворі норма площі у розрахунку на одну корову становить 8 м² при твердому покритті або ж 20-25 м² без покриття. Важливо ставити там годівниці з розрахунку фронту годівлі у 0,8 м на корову, а також встановлювати навіси для захисту від дощу та сонця. Влітку при прив'язному утриманні корови отримують зелений корм у вигляді підкормки на вигульних майданчиках, взимку годівля відбувається у приміщенні з використанням індивідуальних годівниць та автопоїлок.

Стійлове утримання ВРХ протягом всього року вимагає від господарства достатньої заготівлі необхідних на зиму кормів: силосу, сіна, соломи тощо, а також організацію зеленого конвеєру влітку зі згодовуванням тваринам зеленої маси кормових культур із додаванням концентратів. Така система рекомендована для господарств із максимальною розораністю земель та мінімальною кількістю природних кормових угідь.

Стійлово-пасовищне утримання худоби взимку базується на згодовуванні тваринам силосу, сіна та соломи, а влітку - використання природних пасовищ разом із кормом культур зеленого конвеєру з додаванням концентратів. Система рекомендована для господарств із достатніми площами під природними кормовими угіддями та пасовищами у регіонах з достатньою кількістю опадів. Також наявність природних сінокосів та посівів культурних кормових трав спрощує господарствам заготівлю у необхідному обсязі сіна на зимовий період. При стійлово-пасовищному утриманні з травня по вересень худоба утримується на пасовищі і може додатково отримувати зелений корм із посівів кормових культур. Саме на цей період припадає одержання 50-60% річного виробництва господарством молока.

При **стійлово-таборній системі ВРХ** утримується у стійлах на прив'язі та в літніх таборах із ранньої весни до пізньої осені зі згодовуванням зеленого корму та силосу, якщо пасовища розташовані далі аніж 2-2,5 км від ферми. Завеликі відстані для щоденного перегону худоби є додатковим навантаженням на організм і можуть зменшувати молочну продуктивність. При цьому місця розташування таборів обирають на сухому піднятому місці, неподалік від місць вирощування кормових культур та джерел водопостачання. Майданчик з усіх боків облаштовується годівницями для згодовування зеленої маси, додавання мінеральних кормів, поїлками та навісами. У літніх таборах встановлюють переносні доїльні установки, а також забезпечують регулярне перевезення

молока до місць первинної обробки та зберігання. Силос тваринам згодують до початку пасовищного періоду, допоки господарство іще не має достатньо зеленого корму, а також починаючи з серпня-вересня, коли об'єми свіжої зеленої маси зменшуються.

Суть системи **пасовищно-стійлового утримання** худоби полягає у годівлі тварин шляхом їхнього випасання на природних та штучних (посівних) покращених пасовищах із використанням зеленого корму з культур зеленого конвеєру, тобто з підкормкою у стійлі. Практикується система у господарствах із достатньою кількістю природних та покращених пасовищ. Потреба тварин у зеленому кормі з посіяних культур визначається періодом їхньої вегетації на час скошування та кормовими і поживними якостями. На випасах тварин слід утримувати з початку пасовищного періоду, властивого певному регіону. Після того, як трави починають грубшати, корів повністю переводять на корми попередньо розробленого зеленого конвеєру

Пасовищне утримання практикують у господарствах із великими площами під природними та покращеними пасовищами. При цій системі розробка зеленого конвеєру набуває особливо великого значення. З цією метою для кожної групи худоби відводять перелік різних за складом трав та часом посіву ділянок. В першу чергу, тварин випасають на пасовищах, які швидко вигорають, розташованих на підвищених місцях, пізніше їх переводять до рівнинних та низинних пасовищ, з серпня-вересня використовують підкормки.

Встановлено, що пасовищне утримання позитивно впливає на репродуктивну функцію корів, що, з одного боку, пов'язано з достатнім моціоном, а з іншого боку, - з вмістом поживних речовин у зеленому кормі., якщо пасовище не в змозі забезпечити такого об'єму зеленого корму для худоби, незважаючи на сезон необхідно додавати сіно, силос та інші соковиті корми поряд із концентратами.

При переведенні корів після пасовищного періоду до консервованих кормів, особливо при їх поганій якості, можуть помічатися різного роду токсикози та отруєння, а також порушення нормальної роботи передшлунків. Переходити з зелених кормів до консервованих і навпаки слід шляхом поступової зміни раціону, додаючи нові корми частинами. Велику увагу слід звертати на забезпеченість макро- і мікроелементами та вітамінами, для чого необхідно точно знати якісні характеристики як консервованих, так і зелених кормів.

При **безприв'язному утриманні** ВРХ утримується вільно у великих приміщеннях, а у регіонах із м'яким теплим кліматом навіть у приміщеннях напіввідкритого типу. При цьому прибирання гною зазвичай відбувається не частіше двох разів на рік, тобто тварин забезпечують глибокою незмінною підстилкою, у якості якої успішно можна використовувати солому, тирсу, підстилковий торф тощо. Важливо підсипати підстилку до худоби кожного дня і не допускати її повного промокання. У такому разі ВРХ матиме тепле та приємне місце для відпочинку, що також допоможе попередити хвороби кінцівок, особливо копит. Норма використання підстилки на голову на добу становить не менш ніж 3 кг.

Кількість корів у секціях встановлюється з урахуванням розмірів приміщення та їхньої продуктивності. На 130-200 голів повинно бути в середньому 8-12 доїльних місць. Загальна тривалість доїння всього стада таким чином не має перевищувати 2 год. Тривалість перебування корів у доїльному залі, залежно від продуктивності, не повинна перевищувати 10-15 хв. Зазвичай у цей час тварини отримують певну частку концентрованих кормів, що сприяє виникненню позитивного умовного рефлексу при проході до доїльної зали.

Привчати нетелів до доїння слід протягом 20-24 днів, при цьому з тваринами необхідно поводитися особливо обережно, по можливості не поспішати й дати їм час для звикання до стороннього шуму, запахів та інших тварин і людей у залі. Кратність доїння залежить від конкретних умов господарства та особливостей породи ВРХ. Хоча триразове видоювання тварин, особливо у перші 4-5 місяців лактації є бажаним, скорочення числа доїнь за добу з трьох до двох сприяє зростанню продуктивності праці в молочному скотарстві в середньому на 20%, хоч при цьому і спостерігається значне скорочення молочної продуктивності корів.

Порівняно з прив'язним, безприв'язне утримання корів дозволяє значно скоротити витрати праці, сприяє її раціоналізації і дозволяє ефективніше використовувати засоби механізації виробництва. Безприв'язне утримання ВРХ знижує собівартість виробленої продукції, хоча при цьому витрати корму збільшуються на 5-10%, що обумовлено значними втратами енергії тварин під час руху. Для годівлі силосом на вигульному майданчику закладають наземні силосні бурти, при цьому фронт годівлі на тварину з торцевого боку становить 0,2-0,3 м на голову. Згодуювання грубих кормів - сіна та соломи - зазвичай організують під навісами, де довжина фронту годівлі встановлюється із розрахунку 0,3-0,4 м для кожної тварини. Для попередження забруднення та затоптування корму в місцях його згодуювання розміщують переносні решітки-годівниці. При

потребі вигульні майданчики очищують від гною, слідкують за справністю кюветів для стоку поверхневих вод, прибирають по сезону сніг. Не можна допускати накопичення на вигулах води та рідкої фракції гною, а також замерзання їх взимку. Це значно зменшить бажання тварин до руху, погіршить загальний гігієнічний стан вигулу та може викликати хвороби кінцівок і травмування. Для очистки доцільно застосовувати механічні засоби - спеціальні трактори та бульдозери зі скребком.

При **безприв'язно-боксовому** утриманні тварин тримають у відповідних приміщеннях із вигульними майданчиками протягом усього року. Така система дозволяє досягати найнижчих витрат праці та собівартості на одиницю отриманого молока. Завдяки ефективнішому використанню площі приміщення, облаштуванню решітчастої підлоги, що дозволяє значно економити підстилку, а також кращому проектуванню кормового столу і зменшенню втрат кормів, ця система наразі найбільш широко впроваджується у виробництво на великих молочних комплексах.

При утриманні корів у боксах для відпочинку без прив'язі розміри боксів повинні бути не менші за 1-1,1x1,9-2,1 м. Для відокремлення боксів із металевих труб формують перетинки діаметром 1,5-2 дюйми і висотою 1-1,2 м. Підлогу у боксах будують із деревини, асфальту, бітумно-керамзитних плит та інших матеріалів. Для гігієнічного утримання тварин бокси застилають тирсою чи солом'яною нарізкою. На ринку існує багато виробників, що пропонують для застилення боксів гумові килимки, які добре зберігають тепло та попереджають травмування кінцівок і особливо суглобів тварин при ляганні, піднятті і під час відпочинку. Проте від підстилки повністю не відмовляються.

Для утримання тварин у приміщенні без прив'язі з них формують відповідні групи з урахуванням продуктивності та фізіологічного стану. В кожній секції розмір групи повинен варіюватися у рамках 40-50 корів.

Обов'язковою умовою при переведенні худоби на безприв'язне утримання є достатнє забезпечення господарства підстилкою, силосом та грубими кормами. При цьому слід враховувати не лише забезпеченість певними видами кормів, а й покриття потреби високопродуктивних тварин у перетравному протеїні, високоякісному структурованому кормі з певним вмістом сирової клітковини, а також у мінеральних речовинах та вітамінах.

Перед переведенням худоби до безприв'язного утримання на вже існуючих товарних комплексах необхідно ретельно оглянути все поголів'я та провести поголівнє дослідження крові на інфекційні хвороби та дегельмінтизацію. Усіх хворих та підозрілих тварин, в тому числі з ознаками корости та іншими зовнішніми паразитарними хворобами, необхідно відокремити та помістити в ізолятор до повного одужання.

При **безприв'язному утриманні** відповідно ускладнюється індивідуальне спостереження за кожною окремою твариною. Тож це потребує більшої уваги від персоналу, особливо під час доїння, коли на певний час з'являється змога по черзі оглянути кожну з корів. До переведення на безприв'язне утримання у дорослої ВРХ спилують кінці рогів на 3-4 см, це є обов'язковою умовою для уникнення травмування. Зрозуміло, бажано для безприв'язного утримання з самого початку залучати комолі поголів'я, або молодняк у віці до 10 днів піддають обезрожуванню хімічним, фізичним чи термічним методами.

Велику увагу при вільному утриманні корів приділяють розчищенню копит, контролю здоров'я вимені, а також своєчасному виявленню тварин в охоті та проведенню запліднення. Тільних молочних корів своєчасно відносять до групи сухостою, і за 15-20 днів до отелення переводять до пологового відділення, де вони перебувають і після отелення іще кілька діб. При цьому майже одразу ж після випоювання молозива телята відлучаються від матерів та утримуються спочатку в індивідуальних клітках, а потім і в групах за віком до сортування їх на ремонт стада та відгодівлю. Це спрощує на великих комплексах з інтенсивним виробництвом догляд за молодняком, а також досягнення високих удоїв по стаду.

Системи утримання класифікують за схемою: прив'язне утримання, яке значно обмежує можливості руху тварин і зустрічається вже доволі рідко; корівник із безприв'язним утриманням без розділення приміщення на окремі функціональні відділення; корівник із безприв'язним утриманням з розділення приміщення на окремі функціональні відділення; корівник з безприв'язним утриманням на глибокій підстилці; корівник з продавлюванням гною через решітчасту підлогу, з підстилкою на частковій щільній площі підлоги для відпочинку тварин; а також корівник з безприв'язним боксовим утриманням.

Системи утримання великої рогатої худоби

Спеціалізовані молочні підприємства розміщують у місцях, де є можливість створити міцну кормову базу з використанням культурних пасовищ. Необхідною умовою є

обґрунтування їх розмірів із врахуванням матеріальних витрат і затрат праці на виробництво одиниці продукції, обсягів і структури кормовиробництва, складу земельних угідь, рельєфу місцевості, наявності природних кормових угідь та їх розміщення і забезпечення відповідними кадрами.

Технології молочних підприємств розроблені на 400, 800, 1200 і 1600 голів та як експериментальні на 2000 корів. Проте найдоцільніша концентрація 800 – 1200 голів. Збільшення поголів'я тварин від 400 до 800 голів зумовлює зменшення матеріальних витрат на 9 – 13 %, а на підприємствах із поголів'ям 1200 корів — на 15 – 20 %. Подальша концентрація поголів'я призводить до зростання витрат на одиницю продукції. На підприємствах з кількістю 1200 корів затрати праці на 1 ц молока на 30 – 35 % нижчі порівняно з підприємствами на 400 корів.

На великих підприємствах із безприв'язною системою утримання використовують типові приміщення на 400, а середнього розміру з прив'язною системою утримання — на 200 корів. Тварини повинні мати міцну конституцію, бути пристосованими до стійлового групового утримання в приміщеннях із твердим покриттям, мати високі технологічні властивості вим'я.

Для розведення великої рогатої худоби зазвичай застосовують дві системи утримання тварин.

Перша система - **цілорічне стійлове утримання худоби**. Ця система утримання корів широко застосовується взимку. Тваринам згодують силос, солому, сіно, буряк. У літній час кормова база складається із зеленої маси культур зеленого конвеєра з добавками концентратів. Система утримання рекомендується для господарств, що мають максимальну розораність земель і мінімальна кількість природних кормових угідь.

Друга система це **стійлово-пасовищне** утримання великої рогатої худоби. При такому змісті годування тварин здійснюється силосом, сіном, соломою. Влітку використовують природні пасовища в поєднанні із зеленим кормом культур зеленого конвеєра з додаванням концентратів. Рекомендується для господарств, які мають достатню площами природних кормових угідь. Наявність природних сіножатей та посівних трав дозволяє господарствам заготовлювати необхідну кількість сіна, на корм худобі використовується також солома.

У літній період велика рогата худоба має міститися на пасовищах (травень, червень, вересень) і отримувати зелений корм посівних кормових культур (липень, серпень, вересень). До літнього пасовищного утримання і годівлі зеленою травою тварин привчають поступово, так як жадібне поїдання трави може призвести до захворювання - здуття рубця. У перші теплі дні корів пасуть по 2-3 год, вранці перед випуском на пасовищі згодують сіно. Поступово збільшують тривалість перебування на пасовищі до 14-16 ч. У цей період отримують 50-60% річної кількості молока. Залежно від особливостей господарства, місцевих умов можна застосовувати стійловий, стійлово-табірну, пасовищне-стійловий і пастбищну системи утримання худоби.

У разі безприв'язного способу корів утримують у секціях. Групи формують залежно від віку та фізіологічного стану тварин. Годують корів у приміщенні або на вигульно-кормових майданчиках. Доїння здійснюють у доїльних залах, обладнаних доїльними установками

«Ялинка», «Тандем», «Карусель», «Паралель». Залежно від організації відпочинку та годівлі тварин безприв'язне утримання має чотири варіанти.

Безприв'язно-боксове утримання корів — найпоширеніша технологія безприв'язного утримання. Вартість будівництва приміщень такого типу дещо більша, але вона компенсується зменшенням затрат праці і одержанням дешевшого молока. Безприв'язно-боксове утримання застосовують у різних кліматичних зонах із мінімальною витратою підстилки або ж повною й заміною різними синтетичними матеріалами.

Для відпочинку тварин приміщення обладнують боксами завдовжки 1,9 – 2,1 і завширшки 1 – 1,2 м (рис. 4.14). Ширина боксу понад 1,2 м призводить до нераціонального використання площі та забруднення боксів і тварин. Перегородки за довжиною такі, як бокси, або на 10 – 15 см коротші. Підлога має бути вищою від гнойового проходу на 20 – 30 см. Якщо застосовують підстилку, то її вносять один раз на тиждень із розрахунку 2 – 3 кг на бокс або 0,3 – 0,5 кг на одну голову на день.

Між рядами боксів розміщені двосторонні годівниці з кормовим проїздом посередині. Для роздавання кормів використовують мобільні кормороздавачі типу КТУ-10А, КТУ-10Б, КПТ-10, РСП-10, АРС-10, КРС-15А. Якщо кормового проїзду між рядами годівниць не передбачено, використовують стаціонарні роздавачі кормів РВК-Ф-74, КВД-Ф-150-1. Доять корів у доїльних залах.